

IZVOARELE DREPTULUI CIVIL

Victoria GLOD

Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobilului, grupa DP-2106,
Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Moldova

Autorul corespondent: Viorica Ursu, viorica.ursu@dp.utm.md

Rezumat. Noțiunea de izvor de drept și esența ei fac obiectul de studiu al teoriei generale a dreptului, dar și a dreptului civil. Termenul izvor de drept a fost cunoscut și dreptului roman, și a trecut prin toate perioadele istorice până în perioada contemporană, cu o multitudine de definiții în literatura de specialitate modern. Deseori prin izvor de drept civil se are în vedere o formă de existență a normelor de drept, care au o putere obligatorie. Stabilirea sau recunoașterea de către stat a unui izvor de drept are o importanță deosebită pentru utilizarea lui în reglementarea raporturilor juridice civile. În principiu, sunt aplicabile doar acele norme care fac parte dintr-un izvor de drept recunoscut ca atare.

Cuvinte cheie: izvor de drept civil, acte normative, legea, reguli de drept, norme generale.

Introducere

Izvoarele dreptului civil se regăsesc în sistemul izvoarelor dreptului. În acest context, noțiunea izvor al dreptului civil are două accepțiuni:

- în sens material, prin izvor al dreptului civil înțelegem condițiile materiale de existență care generează normele acestei ramuri;
- în sens formal, prin izvor al dreptului civil sunt desemnate formele specifice de exprimare a normelor dreptului civil.

Izvoarele materiale, denumite și reale, sunt reprezentate de realitatea exterioară, care determină acțiunea legiuitorului. În consecință, prin izvor de drept în sens material, înțelegem viața socială, economică și culturală în complexitatea ei, progresul social care determină nașterea unor reguli de drept și instituții [2, p.23].

Sensul juridic al noțiunii izvor formal al dreptului surprinde o multitudine de aspecte și modalități prin care conținutul dreptului este reprezentat în regula de conduită prescrisă și exteriorizată, cuprinsă într-o anumită haină juridică.

Astfel, putem defini izvoarele dreptului civil ca forme în care sunt exprimate regulile de conduită generale, abstracte și impersonale, de aplicabilitate repetată, care privesc comportarea subiectelor de drept în raporturile juridice civile [4]. Mai simplu spus, izvorul de drept reprezintă, modalitatea principală prin care dreptul devine cunoscut de cei al căror comportament îl reglează.

Clasificarea izvoarelor dreptului civil

Izvoarele de drept civil pot fi clasificate în felul următor [3, p.51]:

În funcție de organele care emană deosebim:

I. **Legile** sunt acte normative adoptate de către organul legislativ al țării și care constituie expresia suveranității statului. Legea există sub forma a trei categorii: constituțională, organică și ordinară.

a) *Constituționale.* Principala lege constituțională o reprezintă Constituția Republicii Moldova. Constituția adoptată de autoritatea legislativă supremă servește drept bază pentru constituirea tuturor ramurilor de drept, inclusiv a celei civile. Astfel, pe lângă drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor, Constituția [7] reglementează în linii generale și instituțiile juridice fundamentale ale dreptului civil, de exemplu dreptul la proprietate - art.9; 46; 127; dreptul la libera circulație – art. 27; dreptul la viața intimă, familială și privată – art.28; dreptul la inviolabilitatea domiciliului – art.29; dreptul la secretul corespondenței – art.30.

b) *Organice*. Legile organice sunt cele care reglementează relațiile sociale ce privesc organizarea și funcționarea unor anumite organe de stat, cum ar fi cea a instanțelor judecătorești, ministerelor etc. Din punct de vedere al dreptului civil, prin legi organice a fost reglementat regimul juridic al proprietății adoptat de Parlament la 22 ianuarie 1991 și pus în aplicare la 1 februarie în același an (Legea cu privire la proprietate a fost abrogată odată cu adoptarea Codului civil). Legea cu privire la antreprenoriat și întreprindere – o altă lege organică adoptată la 3 ianuarie 1992 și pusă în aplicare la 4 aprilie 1992 care prevede formele juridice de organizare a activității agenților economici. Un loc aparte printre legile organice îl ocupă Codul civil. Codul civil [6] este o lege amplă, complexă, sistematizată, fiind considerată principalul izvor de drept civil, fără a exclude existența altor legi care reglementează raporturi de drept civil.

c) *Ordinare*. Ordinare sunt toate celelalte legi adoptate de Parlament și promulgate de președintele țării. O categorie aparte de legi ordinare reprezintă ordonanțele Guvernului. Cu dreptul de a adopta astfel de acte normative Guvernul a fost investit odată cu modificarea și completarea Constituției. Conform art.102 din Constituție, Guvernul adoptă hotărâri, ordonanțe și dispoziții. Guvernul va putea emite ordonanțe doar dacă Parlamentul adoptă o lege specială de abilitare a Guvernului cu dreptul de a emite ordonanțe în domenii care fac obiectul legilor organice. Modalitățile de emiteră a ordonanțelor, termenul de acțiune a acestora, posibilitatea de abrogare, suspendare și modificare sunt stabilite în art.106/2 din Constituție.

II. Actele normative subordonate legii. Potrivit art.4 alin.(2) din Codul civil, actele normative subordonate legii se aplică la reglementarea raporturilor civile doar în cazul în care sunt emise în temeiul legii și nu contravin ei. În caz contrar, ele nu au putere juridică și nu pot fi aplicate la reglementarea raporturilor juridice civile. Din această categorie fac parte decretul președintelui R.Moldova, hotărârile și dispozițiile Guvernului, actele cu caracter normativ ale autorităților publice centrale și locale.

Actele normative internaționale - izvoare ale dreptului civil. Articolul 4 din Constituție dispune că, dacă există neconcordanță între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale. Această prevedere constituțională impune afirmația că tratatele internaționale sunt izvoare ale dreptului.

Totuși sunt momente care se discută pe larg în literatură de specialitate, referitor la unele izvoare ale dreptului civil, sau mai bine spus dacă unor izvoare li se atribuie calitatea de izvor de drept. Astfel, se pune problema atribuirii obiceiului, practicii judiciare, doctrine etc lise atribuie calitatea de izvor al dreptului civil.

- 1) Prin el însuși obiceiul nu constituie izvor al dreptului civil, ci numai în măsura în care se încadrează în ordinea civilă. Potrivit art.5 al Codului Civil al R. Moldova: „uzanța este o regulă de conduită care, deși neprevăzută de legislație, este larg recunoscută și respectată în mod regulat într-un anumit domeniu al raporturilor civile. Uzanța se aplică numai dacă nu contravine legii, ordinii publice și bunelor moravuri, precum și actului juridic [3, p. 49]”.
- 2) **Practica judiciară** [5] este izvor de drept dar care nu poartă un caracter obligatoriu și reprezintă sistematizarea, generalizarea soluționării unor categorii de cauze, litigii întrunite în hotărâri ale organelor judecătorești superioare, în RM - Curtea Supremă de Justiție ce au caracter de recomandare. În practică, însă, au o valoare importantă majoră.
- 3) **Doctrina** [1] nu poate fi considerată izvor de drept. Ea joacă un rol important în aplicarea corectă a legislației civile, însă concepțiile savanților, precum și tălmăcirea doctrinală a actelor normative nu au putere juridică obligatorie.
- 4) **Morala** [5] este izvor la dreptului civil în măsura în care se face trimitere la ea. Art.207 al CC prevede că convenția nu trebuie să contravină ordinii publice și bunelor moravuri, art.220 al CC ne reglementează cauza actului juridic civil, ea trebuie să fie legală. Actele amurale se sancționează cu nulitatea absolută fiind lipsit de orice eficiență juridică.

- 5) Nici **actele cu caracter individual care nu cuprind norme obligatorii** [3, p. 49] nu pot fi considerate izvoare de drept. Nu pot fi considerate izvoare de drept civil nici **actele de constituire ale persoanelor juridice** (contractul de constituire și statutul). Aceste acte au putere juridică doar între semnatar și sunt aplicabile doar lor. Actele de constituire ale persoanelor juridice permit semnatarilor să-și reglementeze relațiile la latitudinea lor, însă în conformitate cu legislația în vigoare.

Concluzii

În concluzie, putem afirma că izvoarele de drept civil sunt căile oficiale ale statului nostru, prin care sunt puse la cunoștința tuturor reguli generale și obligatorii, ce dictează ordinea juridică într-o societate.

Referințe

1. Baieș S., Roșca N. Drept civil. Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică. Chișinău, 2004. – 391 p.
2. Flămânzeanu Ion. Doctrina ca izvor de drept. În: St. de drept românesc, an. 22 (55), nr.1, p.23-30.
3. Ursu Viorica, Chiriac Natalia, Drept civil.Introducere, Chișinău 2020, ed. Tehnica UTM.
4. Voicu Costică. Teoria generală a dreptului. 2006. – 395 p.
5. Izvoarele dreptului civil în RM, [online] [accesat la 22.02.2022]. Disponibil: <https://administrare.info/domenii/drept/13625-izvoarele-dreptului-civil-republica-moldova>
6. Codul civil al Republicii Moldova, nr.1107-XV din 06.06.2002, Publicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 66-75 din 01.03.2019. [accesat 22.02.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112573&lang=ro
7. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, Monitorul Oficial nr.78 din 29.03.2016